

”Den överträffar alla våra vildaste förhoppningar”

Av Helena Karlsson

Det som åsyftas i citatet ovan är den nya sommarhemsanläggning för rörelsehindrade som invigdes på Jogersö 1972. I denna natursköna kustmiljö utanför Oxelösund anordnades under två decennier populära sommarhemsvistelser i De Handikappades Riksförbunds (DHR) regi. Innan verksamheten flyttade till Jogersö, hade den bedrivits på Södra Femöre sedan 1950-talet.

Det var under 1920-talet som de första föreningarna för personer med nedsatt rörelseförmåga startades. Först ut var Göteborg med Kamratföreningen De Vanföras Väl 1923. Den följdes av flera liknande föreningar både lokalt och på riksplanet. I början var organisationen knuten till de så kallade vanföre-

anstalterna, men under 1930-talet uppstod även föreningar utanför anstalterna. År 1944 bildades De Vanföras Riksorganisation (DVR), som 1965 blev DHR.

Gäster framför sommarhemmet vid Södra Femöre, 1950-tal. Foto: okänd. DHR Östra Södermanland/ Stift. Jogersöhems arkiv, Oxelösunds kommunarkiv

I Sörmland bildades under 1940-talet lokalavdelningar av DVR i Eskilstuna 1941 och i Nyköping-Oxelösund (kallad Folkungaringen) 1948. Till en början inriktades arbetet i de nya föreningarna på att stärka kamratbanden mellan de funktionsnedsatta liksom att stötta och uppmuntra varandra. En annan angelägenhet som tidigt hamnade i fokus var frågan om rekreativitet för personer med rörelsehinder.

Inom Folkungaringen var snart sökandet igång efter en plats för den sommarhemsverksamhet man ville starta upp för sina medlemmar. År 1950 fick föreningen möjlighet att köpa en sommarstuga på ofri grund på Södra Femöre, ett erbjudande som accepterades. Bilväg saknades och standarden på huset var låg men arbetet med att färdigställa sommarhemmet genomfördes under stor entusiasm med hjälp från såväl medlemmar som andra frivilliga -

däribland Nyköpings Automobilfabrik (ANA) som ställde upp med traktorkraft för att få vägen till sommarhemmet farbar.

Vid invigningen av sommarhemmet år 1951 strålade solen över medlemmar och tillresta gäster. Flaggan gick i topp och talen avlöste varandra från den stora stenen utanför stugan. När det var färdigtalade väntade dukat långbord med sill och potatis. Under det två kommande decennierna bedrevs sedan en populär sommarhemsverksamhet här på Södra Femöre med bland annat fiske, teater och musik på programmet.

*Båtutflykt vid Södra Femöre, 1950-tal. Foto: okänd.
DHR Östra Södermanland/Stift. Jogersöhems arkiv,
Oxelösunds kommunarkiv*

När Oxelösunds kommun i början av 1970-talet ville förvärva sommarhemstomten för att kunna genomföra sina utbyggnadsplaner i området, gjordes en överenskommelse med DHR om att föreningen istället skulle få disponera större och mer funktionsenliga lokaler i den "Scharinska villan" vid Jogersö. "Ett mycket förnämligt initiativ" ansåg *Folket* den 12/2 1971. Enligt tidningen var även DHR mycket nöjda med överenskommelsen: "Vi har väl aldrig kunnat drömma om en sådan här lösning. Den överträffar alla våra vildaste förhoppningar".

För att driva verksamheten vid Jogersö bildades Stiftelsen Jogersöhem med representanter från DHRs lokalavdelning samt Oxelösunds och Nyköpings kommuner. Här skapades "ett friluftsparadis för rörelsehindrade" med havsbad, pool, egen bastu och båt liksom stora grönområden utan insyn, i första hand avsedda för medlemmar i DHRs lokalavdelningar i Sörmland. För att även kunna ta emot personer med svårare funktionshinder samarbetade DHR med de lokala lotta- och rödakorskårerna liksom med husmodersföreningen som hjälpte till med personal. Jogersöhem var öppet både för dagbesök med bad, rekreation och avkoppling i handikappvänlig miljö liksom för övernattande gäster. "Nöjespatrullen" såg till att programmet var välfyllt med bland annat teaterkvällar, besök av folkdansgille och dragspelsklubb, loppmarknad och bingo.

Att Jagersöhem hade stor betydelse för många rörelsehindrade vittnar en artikel i *Södermanlands Nyheter* den 7/9 1981 om. Sommarhemmet beskrivs där som "enda chansen till avkoppling för många". En av de sommarboende som tidningen intervjuat framhåller att "maten är väldigt bra här och personalen skall ha en stor eloge". En annan konstaterar att om det inte vore för Jagersöhem "skulle vi aldrig kunna komma ut på sommaren".

Mot slutet av 1980-talet kunde emellertid Stiftelsen Jagersöhem notera en tydlig nedgång i antalet besökare. Tiderna hade förändrats sedan verksamhetens start. Nu fanns helt nya möjligheter till meningsfull rekreation för rörelsenedsatta på annat håll. I *Södermanlands Nyheter* den 25/9 1991 kunde DHR konstatera att deras medlemmar blivit allt äldre och att "de unga har inget intresse alls för Jagersöhem. De vill helst åka till platser där det är mer liv och rörelse." Försök gjordes att anpassa verksamheten efter de nya förutsättningarna genom att leta andra, mindre lokaler för enbart dagverksamhet. När det misslyckades beslutade DHR att lägga ner verksamheten på Jagersöhem 1991.

Notis från Södermanlands Nyheter den 25/9 1991. DHR Östra Södermanland/Stift. Jagersöhems arkiv, Oxelösunds kommunarkiv

Under de sammanlagt fyra decennier som DHRs sommarhem vid Södra Femöre och Jagersö var igång, fyllde dock

verksamheten en viktig funktion för många rörelsehindrade som därigenom fick chans till sommarvistelser med salt havsluft, solvarma klipphällar och trevlig samvaro – rekreation för både kropp och själ.

Artikel publicerad i Sörmlandsbygden den 25 september 2014.